

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра обліку і оподаткування та маркетингу

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**ОБЛІК І АУДИТ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

Виконав

студент 4 курсу
групи ОА – 41
освітнього ступеня «Бакалавр»
напряму підготовки 6.030509
«Облік і аудит»

_____ Устич Юрій Юрійович

Науковий керівник

к.е.н., доцент

_____ Головачко Василь Михайлович

Робота допускається до захисту:

*Завідувач кафедри обліку
і оподаткування та маркетингу
д.е.н., професор*

_____ Реслер М.В.

Мукачево – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ.....	6
1.1. Теоретичні основи обліку нематеріальних активів	6
1.2. Вітчизняна та міжнародна практика обліку нематеріальних активів: проблеми та протиріччя.....	15
1.3. Оцінка нематеріальних активів та документування операцій з їх обліку.	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	42
2.1. Облік наявності та руху нематеріальних активів	42
2.2. Переоцінка нематеріальних активів і її відображення в обліку	54
2.3. Особливості обліку нематеріальних активів в податковому і фінансовому обліку	59
2.4 Комп’ютеризація обліку наявності та руху нематеріальних активів	64
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ	88
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	99
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Актуальність теми. Процес розвитку ринкового середовища в Україні диктує нові умови до формування активів підприємства. У господарський оборот включено відносно новий їх вид – нематеріальні активи, використання яких сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, і, як наслідок, розширенню виробництва продукції, робіт, послуг, створенню робочих місць. Разом з тим, багато керівників ще не до кінця розуміють значення того внеску, який дають нематеріальні активи у процесі їх використання. Правова база щодо прав інтелектуальної власності, користування майном та іншими правами знаходиться у стадії становлення. Нове облікове законодавство звужує склад нематеріальних активів, зараховуючи витрати зі створення багатьох об'єктів на витрати звітного періоду. Унікальні об'єкти нематеріальних активів часто не враховуються і у балансі, або їхня облікова вартість набагато нижче ринкової вартості, що приводить до заниження майнового стану підприємств. Причиною такої ситуації є, насамперед, відсутність стандартів оцінки вартості нематеріальних активів. Досить слабе висвітлення знаходять ці питання і в літературі.

Дослідження теоретичних положень і діючої практики бухгалтерського обліку та аудиту нематеріальних активів дозволило визначити ще низку невирішених проблем. Серед них: недостатнє дослідження економічної сутності нематеріальних активів, розбіжність категоріально-понятійного апарату, недостатня розробленість наукової класифікації, відсутність методики обліку окремих операцій з нематеріальними активами, невирішеність питань організації носіїв інформації, забалансового обліку, амортизаційної політики. Практично відсутні методики аудиту нематеріальних активів. Не знайшли свого належного висвітлення питання надання аудиторських послуг з оцінки вартості нематеріальних активів.

Певний внесок у рішення і розробку теоретичних і практичних положень бухгалтерського обліку та аудиту нематеріальних активів внесли відомі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: В.П. Астахов, І.О. Бланк, С.В. Валдайцев, Н.Г. Виговська, С.Ф. Голов, А.П. Грінько, В.І. Єфіменко, В.П.

Завгородній, С.Я. Зубілевич, Л.М. Котенко, М.Ю. Манухіна, Б.Л. Межеров, Ю.І. Осадчий, В.М. Пархоменко, В.Ф. Палій, О.А. Підопригора, В.І. Подільський, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін, В.В. Сатовський, А.Д. Святоцький, В.В.Сопко, Н.М. Ткаченко, М.О. Федотова, Н.В. Чебанова, А.Д. Шеремет, Л.З. Шнейдман, Л.П. Янчева, Нідзл Б., Х.А. Андерсон, Д. Колдуелл, Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф., Уолл Н., Маркузе Я., Мус Герольд, Ханшманн Рольф, Аренс Э. А. , Лоббек Дж. К. та інші.

Актуальність та значимість питань обліку і аудиту нематеріальних активів на сучасному етапі розвитку підприємств, дискусійність багатьох теоретичних положень, необхідність практичного вирішення комплексу теоретичних і методичних проблем зумовили вибір теми та основні напрямки дослідження.

Мета і завдання дослідження є узагальнення і розробка теоретичних положень з організації обліку та аудиту нематеріальних активів і практичних рекомендацій.

Цільове спрямування досліджень зумовило постановку та вирішення основних завдань:

- дослідити та розкрити економічну суть нематеріальних активів і розробити їх класифікацію;

- розробити методичні рекомендації щодо оцінки вартості нематеріальних активів при внесенні до статутного капіталу, при безоплатному отриманні, а також у випадку неповного відображення в балансі, організації забалансового обліку;

- розробити рекомендації з методики обліку операцій з нематеріальними активами;

- дослідити економічну природу амортизації та зносу нематеріальних активів і розробити методичні рекомендації з удосконалення обліку амортизації нематеріальних активів;

- визначити концепцію автоматизації обліку нематеріальних активів у системі управління підприємством;

- дослідити організаційно-методичні аспекти аудиту нематеріальних активів і розробити рекомендації щодо його удосконалення;

Об'єктом дослідження є облік і аудит нематеріальних активів на Товаристві з обмеженою відповідальністю «Русинія».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і організаційно-практичних питань з бухгалтерського обліку і аудиту нематеріальних активів.

Методи дослідження. Теоретичні і методологічні аспекти дослідження ґрунтуються на наукових розробках вітчизняних і зарубіжних економістів, положеннях і стандартах діючого облікового, патентно-правового, податкового й іншого законодавства, які регламентують порядок оцінки, обліку, амортизації, аудиту нематеріальних активів. У процесі дослідження використовувались міжнародні стандарти оцінки, обліку і аудиту, монографії, матеріали конференцій, дані фондового ринку, бюлетені органів статистики. Також використовувались матеріали підприємства: фінансова звітність, дані бізнес-планів, результати маркетингових досліджень.

Вирішення поставлених завдань досягнуто на основі застосування загальнонаукових методів (історико-логічного, системного аналізу, спостереження, узагальнення, синтезу, абстракції, конкретизації); специфічних прийомів наукового дослідження (класифікації, групування, порівняння, середніх величин, узагальнюючих економічних показників, економіко-статистичних; експертних оцінок).

Структура та обсяг бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, виконано на 108 сторінках комп'ютерного тексту, з них: 96 сторінок – основний зміст роботи, 12 таблиць, 13 рисунків, 10 сторінок – список використаних джерел.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми, що виявляється в дослідженні та розробці науково-методичних та практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів. На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Господарська діяльність підприємств пов'язана з використанням особливого виду ресурсів – нематеріальних активів, що потребує пильної уваги з боку керівників щодо їх ефективного використання.

2. Важливим є розуміння, що нематеріальні активи як економічна і обліково-аналітична категорія характеризується такими основними взаємообумовленими і взаємопов'язаними компонентами: відсутність матеріально-речовинної (фізичної) структури; корисність в реалізації цілей по виробництву продукції (наданню послуг, виконанню робіт) і в управлінні самою фірмою (підприємством); перспективність отримання прибутку не тільки в теперішньому часі, але і в майбутніх періодах господарської діяльності.

3. Спираючись на теоретичний аналіз можна істотно розширити склад активів, які включаються в баланс як нематеріальні, згідно з вимогами міжнародних стандартів. До класифікації нематеріальних активів включають: патент, винахід, торгова марка і інші об'єкти нематеріальних активів. Доведено, що нематеріальні активи як об'єкт обліку та інноваційного менеджменту можна згрупувати, виходячи з таких ознак: за термінами корисного використання, за мірою ідентифікації, по мірі відчуження, за мірою впливу на фінансові результати підприємства, правової захищеності, вкладення індивідуальної праці співробітників даного підприємства.

4. На даний момент потребують вирішення питання визнання витрат на створення та придбання ресурсів нематеріальними активами. На думку автора, необхідно розширити їх склад швидкозношуваними нематеріальними активами, створеними правами на товарні знаки, організаційними витратами та іншими за умови відповідності критеріям визнання активами.

5. Для гнучкішого управління нематеріальними активами необхідно розуміти економічну сутність, характерні риси кожного об'єкта, ступінь впливу на результати діяльності підприємств. З цією метою доцільно використовувати науково-обґрунтовану класифікацію нематеріальних активів.

6. Важливою умовою відображення нематеріальних активів в обліку є їх оцінка. Відсутність стандартів оцінки, жорстке регулювання обліковим законодавством вибору методів оцінки не дозволяє в цілому формувати реальне уявлення про майновий стан підприємства. Ми пропонуємо здійснювати бухгалтерську оцінку нематеріальних активів у залежності від їх виду та шляхів надходження на підприємство такими методами: виграшу в собівартості, капіталізації прибутку, спрощених методів дисконтування, звільнення від роялті.

7. Нами визначені складові амортизаційної політики і запропоновано враховувати знос, виходячи з індивідуальних особливостей кожного об'єкта, та внесено рекомендації з удосконалення обліку амортизації нематеріальних активів.

8. Застосування автоматизованого комплексу управління підприємством задовольняє потреби в контролі, плануванні, аналізі, прогнозуванні діяльності підприємств. Ми пропонуємо складовий його елемент - модуль "Облік нематеріальних активів".

9. Розширення операцій з нематеріальними активами вимагає вирішення багатьох питань з оприбуткування, оцінки вартості, аналізу ефективності їх використання. В цьому кваліфіковану допомогу підприємствам можуть надати аудиторські фірми. Для проведення якісного аудиту нематеріальних активів автором запропонована програма аудиту та сформована робоча документація аудитора.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>